

Het koloniale heden

ONBESCHREVEN
VERHALEN VANUIT
DE HINDOSTAANSE
GEMEENSCHAP

Tamara Hartman
en Madhavi Jeane

MAZIREL PERS

Het koloniale heden

*Onbeschreven verhalen vanuit de
Hindostaanse gemeenschap*

Tamara Hartman & Madhavi Jeane

Inkijkexemplaar

Deze uitgave kwam tot stand mede dankzij financiële steun van

amarte
fonds

**het
Cultuurfonds**

Ontwerp omslag: Margreet van de Burgt

Omslagbeeld: Kaanchi Chopra

Ontwerp binnenwerk: Crius Group, Hulshout

Mazirel Pers is een imprint van Walburg Pers.

ISBN 978 94 6456 530 0

e-ISBN 978 94 6456 531 7

NUR 745

© 2026 T. Hartman & M. Jeane p/a Uitgeversmaatschappij Walburg Pers,
Zutphen

© 2026 Uitgeversmaatschappij Walburg Pers, Zutphen

www.mazirelpers.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inkijkexemplaar

Inhoudsopgave

Voorwoord	7
Introductie. Overstromen op een gebarsten fundering	11
1. Het integratieprobleem is de witte Nederlander	53
2. Wat zullen mensen zeggen? (Als ze de waarheid horen over mannen)	79
3. Daar waar hindoenationalisme en extreemrechts elkaar ontmoeten in moslimhaat	105
4. Voorkomen is beter dan genezen	143
5. Een pleidooi voor radicale Liefde aan ons en onze moederlanden	175
Radicale Liefde: een manifest	193
Dankwoord	195
Noten	197
Bibliografie	202

Voorwoord

Deep, abiding friendships are the place where many women know lasting love.

– bell hooks in *Communion: The Female Search for Love* (2002)

Wij publiceren dit boek met een zwaar hart. Terwijl de wereld verder draait, en genocides, (proxy)oorlogen en geweld de nieuwspagina's vullen maar kolonialisme onbenoemd blijft, voelen wij ons machteloos. Onze talloze online schrijfsessies, Tamara vanuit India en Madhavi vanuit Nederland, waren vaker wel dan niet ook therapieessies. We spuwden onze gal over de staat van de wereld, en huilden bij elkaar terwijl we ons machteloos voelden. Onze woorden zijn een liefdesbrief, maar ook een zwaard. Ze zijn een kracht die we bij elkaar vonden, maar ook altijd hebben gevonden in onze gemeenschap. De Hindostaanse (of Indo-Caraïbische) gemeenschap is een van de bouwstenen van onze identiteit, van wie wij zijn. Zonder onze Hindostaanse ouders, grootouders en vele overgrootouders, waren wij niet de schrijvers die wij nu zijn. Daarvoor zijn we hun oneindig dankbaar. Maar onze gemeenschap reikt verder dan onze families, en ook verder dan identiteitskenmerken als kleur of religie. Onze gemeenschap wordt gevormd door mensen uit de straten van Amsterdam en de Achterhoek, uit verschillende landen in Zuid-Amerika, Azië en Afrika, specifiek Suriname en India, en uit gebieden die niet zijn afgebakend door landsgrenzen. Op onze levenspaden ontmoetten we vele andere mensen, en we schreven dit boek met hen in ons hart.

In dit boek schrijven we veel over blauwdrukken, over systemen van onderdrukking die ons bestaan vanaf de wieg bepalen. Voor het omslag van dit boek kozen we een

cyanotypie: een letterlijke blauwdruk. Een blauwdruk kun je zien als een raamwerk van ieders bestaan, maar ook als iets dat je steeds weer opnieuw kunt afdrukken, heruitvinden en herinterpreteren (of: *reimagine*). We kozen ook voor dit beeld omdat de kleur blauw meerdere spirituele en historische betekenissen voor ons en dit boek heeft, zoals het blauw van de verschillende zeeën die onze voorouders overstaken, en het blauw van blauwswel. Het omslagbeeld is van de hand van Kaanchi Chopra, een artiest met als specialiteit *foraging*: het zoeken, verzamelen en documenteren van planten en bloemen. Een aantal van de planten die Chopra op allerlei plekken in India vindt, hebben hun oorspronkelijke wortels in Zuid-Amerika en de Caraïben. In de collage zie je de scharlaken salie, gele bigonia, cosmea, goudsbloem, dagbloem en de bougainvillea. Migratie is van alle tijden, van mensen én van Natuur. Voor het fotografische proces van cyanotypie voeg je ammoniumijzercitraat en kaliumferricyanide samen op papier naar keuze. Nadat het papier gedroogd heeft in een donkere ruimte, is het tijd voor belichting (in dit geval zonlicht), waardoor de blauwe kleur ontstaat. Chopra maakte een collage van verschillende bladeren en bloemen, en liet ze ‘afdrukken’ door de uv-straling van de zon. ‘Based on the intensity of the sun, they cast a different shadow,’ vertelt ze ons. De zon creëert dus letterlijk een schaduw, een dualiteit die symbool staat voor ons leven nu, maar ook voor onze geschiedenis, en daarmee een blauwdruk is van ons bestaan. En met het drukken en verschijnen van dit boek in Nederland, is de cirkel van de migratiegeschiedenis van onze voorouders over drie continenten rond.

Een blauwdruk is een fundament, een basis waar je op voortbouwt. Waarop je kunt tekenen, ontwikkelen en groeien. In het boek *Caste* (2020) gebruikt Isabel Wilkerson de fundering van een huis als metafoor voor onze

samenleving. Een huis dat is gebouwd op onstabiele grond, zal in de loop der tijd te maken krijgen met scheuren in de muren en schimmel. Het negeren heeft geen zin, en het tijdelijk oplossen, om de borg van je huurbaas terug te krijgen, evenmin. Het is immers een structureel probleem: de bodem en daarmee de fundering van het huis zijn verrot. Maar hoewel wij het huis niet gebouwd hebben en de grond niet door ons gecreëerd is, zijn de consequenties wel onze verantwoordelijkheid. Zoals Wilkerson aangeeft: 'We did not erect the uneven pillars or joists, but they are ours to deal with now. And any further deterioration is, in fact, on our hands.'

Nederland is gebouwd op een verrotte bodem, met onderdrukkende systemen als het patriarchaat en het kolonialisme, diep geworteld in de grond. We zijn experts in het ontkennen, negeren of verdraaien van dit rot. Verantwoordelijkheid nemen en dit erkennen is systematisch afwezig. De geschiedenis is een blauwdruk voor ons bestaan. Het is verleidelijk om te wijzen naar uitzonderlijke tijden, naar tijden van immense turbulentie en crises. Maar mensen hebben altijd zwaarte, pijn en verdriet gekend. En ook migratie en ontheemding zijn van alle tijden. Gedwongen en vrijwillig, van zowel mensen als natuur.

Maar, met potlood en gum in de hand: een blauwdruk herinnert ons er aan dat verzet altijd heeft bestaan.

1. Het integratieprobleem is de witte Nederlander

Brown people are so fractured, in their character, in their truth, in their identity. Like I am from [...] But I am actually [...] My parents don't know I am dating this guy, or my parents don't know I am drinking [...] I am Hindu, but I don't practice. Everything is fractured. Just be the mess you are. And that is queer.

Deze woorden worden door Ryan Lanji gesproken in een kort clipje van BBC Sounds dat we op TikTok voorbij zien komen.¹ We sturen het naar elkaar en spreken er herhaaldelijk over. Wij herkennen ons in Lanji's woorden. Hoe er pracht zit in gefragmenteerd zijn, in van-alles-wat-zijn, maar ook in het kwetsbare van niet genoeg zijn of juist helemaal niets zijn. Een jeugd vol fragmentaties: niet Nederlands genoeg in de Achterhoek, niet Hindostaans genoeg in families. Altijd een allochtoon, of een tweedegeneratiemigrant en soms zelfs een 'bounty' – zwart vanbuiten, wit vanbinnen, *whatever that means*.

Fractured vertaalt zich naar een breuk, gedeeltelijk of volledig. Maar zijn Bruine en Zwarte identiteiten wel gebroken? Of zijn onze identiteiten minderwaardig gemaakt door witte kolonisten? Wij benadrukken dat onze identiteiten misschien wel gedeeltelijk gebroken zijn, maar nooit volledig vernietigd zijn. Wij zijn onderdeel van een gemeenschap die zich binnen één eeuw (gedwongen) verplaatste van India naar de Caraïben, en van de Caraïben naar Nederland, maar waarvan het bestaan niet begon bij westerse kolonisatie.

Onze grootouders en ouders leefden in Suriname onder Nederlandse bezetting, generaties voor hen maakten de oversteek over de kala pani, nadat zij al jaren hadden geleefd onder Britse bezetting. Terwijl dit koloniale geweld nu nog altijd voelbaar is in ons lichaam, bestaat ons zijn niet slechts in relatie tot een westers perspectief. Witte geschiedschrijvers pennen ons neer als ‘niet geciviliseerd’, en onze gewoontes en gebruiken worden tot op de dag van vandaag als vies of oriëntalistisch bestempeld; maar wij zijn meer dan een definitie die bedacht is door de witte mens. Hoewel kurkuma en neemolie als vies werden bestempeld, worden ze nu verheerlijkt in de witte wellnessbeweging, waarbij men overigens voorbijgaat aan de Ayurveda en culturen die dit al eeuwen gebruiken in hun verzorging. Wij kiezen dan ook ter aanvulling liever voor de verscheidenheid van identiteiten; er is niet één migrant, één Bruin of Zwart persoon, en dé Hindostaan bestaat niet.

Ons zijn bestaat in relatie tot verdeel-en-heerspraktijken, die zichtbaar was in de koloniale periode en tegenwoordig nog zichtbaar is in fricties tussen bijvoorbeeld Afro-Surinamers en Hindostanen en de zondebokpolitiek in het westen (hier gaan we in hoofdstuk 3 dieper op in). Onze identiteiten zijn niet gebroken, maar eeuwenlang is gepoogd ze te vernietigen. Wat is er over van onze cultuur? Onze gemeenschap heeft wortels in allerlei delen van India, dat met zijn huidige grenzen tachtig tot negentig keer zo groot is als Nederland; Suriname is vier keer zo groot. Ondertussen lijkt er in Nederland meer ruimte te zijn voor de verschillen tussen een Fries en Nederlander, en wordt ons zijn en onze identiteit gereduceerd tot vaak arbitraire kenmerken. Dit sijpelt door in alle facetten van onze samenleving, waarbij we systematisch niet genoeg leren over ons koloniaal verleden. Dit heeft tot gevolg dat nazaten van migratie door

3. Daar waar hindoenationalisme en extreemrechts elkaar ontmoeten in moslimhaat

In 2019 studeerde Madhavi aan de Hogeschool van Rotterdam met de ambitie om docent maatschappijleer te worden. Op een blauwe maandag belde een klasgenoot, en dus een toekomstige leraar, haar op om te vragen of zij zijn broertje (een Delftenaar van in de twintig) kon uitleggen 'hoe jij hier – in Nederland – bent gekomen'. Onschuldig als zijn witheid was, onbewust van het culturele archief van zijn eigen land dat zich na vijfhonderd jaar koloniaal geweld had gevormd, koos zij ervoor om voor de zoveelste keer gratis arbeid te verrichten. De ironie ontging Madhavi niet. Weer bleken haar toekomstige collega's – binnen het educatiesysteem – tegenover ons tekort te zijn geschoten. Maar is het tekortschieten als het functioneert naar behoren? Ons educatiesysteem is namelijk niet ingericht om onze geschiedenis in haar volledigheid, met kritische kanttekeningen, nuances en gelaagdheid, mee te geven. Een resultaat van wat Gloria Wekker in *Witte onschuld* (2017) beschrijft als 'cultureel archief': een verzameling van ideeën, houdingen en gevoelens die door eeuwen van koloniaal geweld genesteld zitten in de witte Nederlander. Dit uit zich bijvoorbeeld in racistische ideeën tegenover Bruine en Zwarte mensen, terwijl witte Nederlanders zich star vasthouden aan de illusie van Nederland als tolerante natiestaat. Ook wel 'witte onschuld', die volgens Wekker generatie op generatie wordt doorgegeven. Wekkers boek, dat specifiek over de paradoxen omtrent ras en kolonialisme in Nederland gaat, werd eerst in het Engels in 'de Verenigde Staten' uitgegeven en daarna pas vertaald

naar het Nederlands. Naast dat Wekker een internationale academische bijdrage wilde leveren, was er in 2016 nog nauwelijks ruimte in het Nederlandse publieke debat en literaire domein voor de spiegel die Wekker hen voorhield.

Sarah Bracke spreekt over ‘aangeleerde ongeletterdheid’ en macht in de politiek, in de media en op school, iets wat ook een rol speelt in de onvolledige en koloniale Nederlandse geschiedschrijving.¹ Dat de geschiedenis beperkt naver-teld wordt, verdraaid wordt of zelfs wordt ontkend, is een politieke keuze van alle tijden. Hoe wij, Hindostanen, hier gekomen zijn is niet alleen een geschiedenis van *ons*, maar van alle Nederlanders (en dus ook van de witte Delftenaar). Een geschiedenis die vandaag de dag de nodige historische context kan geven aan thema’s als migratie, mensenhandel en exploitatie, en die ons cultureel archief en dus *ons* zijn vormt. Historisch bewustzijn en erkenning van Nederlands actieve rol in het gewelddadige koloniale verleden ontbreekt nu systematisch, waardoor ‘aangeleerde ongeletterdheid’ in stand wordt gehouden. In de praktijk betekent dit dat ‘de Nederlandse identiteit’ of ‘de Delftse handelsmentaliteit’ niet los gezien kan worden van macht, onderdrukking en uitbuiting van onder andere onze moederlanden, postkoloniaal India en Suriname. En dit gebrek aan historisch bewustzijn is ook niet los te zien van de groei van het 21e-eeuwse fascisme, en van die dag in november 2023, toen Geert Wilders met de Partij voor de Vrijheid (PVV) de grootste partij van Nederland werd, en zo het eerste overwegend extreemrechtse kabinet sinds de Tweede Wereldoorlog in het leven riep.

We horen het steeds vaker: de geschiedenis is gedoemd zich te herhalen. Wanneer we niet ook leren van de pijnlijke en gruwelijke delen van ons verleden – waarbij niet-leren in de hand wordt gewerkt door incomplete, onderbelichte of missende geschiedschrijving en onvolledige educatie

5. Een pleidooi voor radicale Liefde aan ons en onze moederlanden

Met Suriname ben ik getrouwd, Nederland is mijn minnaar, met Afrika heb ik een homofiele relatie en met elk ander land ben ik geneigd slippertjes te maken.

– Astrid Roemer in *Onmogelijk moederland: Gewaagd leven, lijken op liefde, was getekend* (2016)

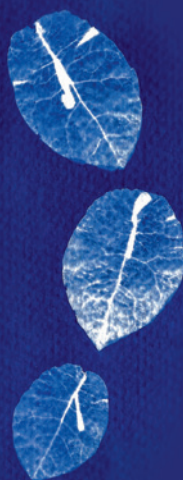
Het is interessant en vooral ook typisch dat er in het Nederlands grammaticaal gezien geen meervoudsvorm van het woord ‘thuis’ is. We spreken hier niet van ‘thuislanden’ en ‘thuizen’, in tegenstelling tot het Engels (*homes*) en Hindi (घर/घरों [ghar/gharon]). In het Nederlands is ‘thuizen’ grammaticaal incorrect, en wellicht correspondeert dit met de Nederlandse geschiedenis. Er was maar één thuis voor de Nederlander, en enkel het afpakken, afnemen, bezetten en exploiteren van het thuis van de Ander. Een Ander die ook in Nederland nooit een thuis mag vinden, met de begrenzingen die ‘Nederlands-zijn’ heeft. Of je nu migrant, kind van een migrant, kleinkind van een migrant of achterkleinkind van een migrant bent – je Nederlanderschap zal altijd conditioneel zijn. Vooral wanneer je huid Bruin of Zwart is.

Tijdens het literatuurfestival Read My World in september 2024, sprak Astrid Roemer over thuizen, in een ruimte met een bijna-panoramisch uitzicht op zowel het IJ als najaarsgroen van de tuin. Een romantisch beeld, zo vond ook Roemer, die zei dat als ze ooit had willen trouwen, ze dat in deze ruimte had gewild. Haar voordracht liep flink uit, maar zoals ze zelf beargumenteerde: ‘Ik vlieg niet negen uur voor een praatje van een halfuur.’ De zaal

grinnikte instemmend. Ze kwam net uit Suriname. Terwijl ze eerder Suriname verliet, zoals velen met haar rond de onafhankelijkheid in 1975, verhuisde ze in 2019 weer terug. In de periode van 1970 tot 1980 migreerde de helft van de Surinaamse bevolking, op dat moment 140.000 mensen, naar Nederland, onder wie veel Hindostanen. Hoe is het om in een land te wonen, waar de meeste mensen die daar vandaan komen, die op Surinaamse grond geboren zijn, niet daar zijn? vroeg Roemer zich af. Wat is Suriname zonder het westen? Hoe kan Suriname zichzelf vullen? 'Als ik in Suriname aankom voel ik mijzelf als puzzelstukjes weer samenkomen. Maar, ik ben nooit compleet,' zegt Roemer. 'Dat gevoel, die gewaarwording, voel ik en is niet meer te begrijpen door jullie [de mensen met Surinaamse roots die in Nederland opgroeien], wij zijn de laatste generatie die dit kunnen.'¹

Roemer spreekt over een generatie waar onze ouders toe behoren. Een generatie die haar ouders zag ploeteren onder Nederlands koloniaal bewind, en na de onafhankelijkheid haar onderdrukker achterna ging. Haar woorden wijzen naar de onvolledigheid van een land, als resultaat van kolonialisme, dat ook door Ammatmoekrim werd beschreven in hoofdstuk 1: '[...] om Suriname te construeren, [werden] de Caraïben, de Arowakken en de Trio verdreven, en [werden] mensen uit [het continent] Afrika, Indonesië, India en China weggehaald.' Onze ouders en grootouders groeiden ondertussen op in Suriname enkele generaties na de eerste contractarbeiders in het land waren aangekomen – India was hun al lang onbekend. Was Suriname wel thuis geworden? Ook wij weten soms niet waar te aarden. Soms een alliantie met de een, soms met de ander. Altijd behorend tot de verstrooiing van mensen, altijd behorend

De koloniale geschiedenis van Nederland is geen afgesloten periode, maar een werkelijkheid. *Het koloniale heden* legt de verbindingen tussen de hedendaagse maatschappij en dit verleden bloot. Daarbij stellen Tamara Hartman en Madhavi Jeane Hindostaanse stemmen centraal: zes generaties geleden zetten hun eigen voorouders voet op schepen die over de *kala pani*, het zwarte water, van India naar Suriname voeren. Hartman en Jeane schrijven met gelaagdheid over de geschiedenis van hun voorouders en hoe deze weerklank vindt in het heden. Zij vertellen hun verhaal vanuit een intersectioneel perspectief en voegen onvertelde, onderbelichte en gecensureerde verhalen over verplaatsing, onteigening en vertekening toe aan de bekende narratieven in het publieke debat. *Het koloniale heden* analyseert, verbindt, ontwapent en biedt houvast.

Tamara Hartman en Madhavi Jeane schrijven voor gelijkwaardigheid. Met hun inzichten en geleefde ervaringen bouwen zij voort op verzetsstemmen die hen voorgingen. Waar Hartman archiveert, verbindt Jeane. En samen vatten zij de gelaagdheid van hun Hindostaans-Nederlandse bestaan samen in analyses en verhalen.

9 789464 565300 >

www.mazirelpers.nl